

RIJEČ**GRAČANIČKI GLASNIK**
časopis za kulturnu
historijuBroj 37, godina XIX
maj, 2014.

© Monos 2014

Izvorna grupa Đemići iz Tutnjevca kod Srebrenika

Mr. sc. Rusmir Djedović
Mr. sc. Abdullah Arifović

Sažetak: Područje Srebrenika jedno je od tradicionalnih središta razvoja izvorne muzike sjeveroistočne Bosne. Jedna od najvažnijih izvornih grupa sa tog područja su Đemići iz Tutnjevca. Muzička i pjevačka tradicija tutnjevačke porodice Aljića, u narodu zvanih Đemići, od Drugog svjetskog rata je artikulisana kroz izvornu grupu Đemići. Činili su je braća Ađul i Sejdo Aljić, kojima se nešto kasnije priključuje Sejdin sin Halil. Svoju gramofonsku ploču sa izvornom muzikom grupa Đemići snima 1971. godine, odmah poslije najstarijih ploča ove vrste tradicionalne muzike sjeveroistočne Bosne. Porođična tradicija izvođenja izvorne muzike je nastavljena sve do najnovijeg vremena.

Ključne riječi: Izvorna grupa, izvorna muzika, Đemići, Tutnjevac, Srebrenik

Uvod

Područje današnje općine Srebrenik, sve do šezdesetih godina 20. stoljeća, bilo je izrazito ruralno, sa brojnim, starim i velikim seoskim naseljima. U njima je živjelo pretežno bošnjačko-muslimansko stanovništvo i to velikom starinom, zatim manje, hrvatsko-katoličko stanovništvo, kao nešto mlađe po naseljavanju, te srpsko-pravoslavno, kao najmlađi etnički sloj na ovom prostoru. Ovom većem i gusto naseljenom ruralnom području najbliža stara urbana naselja (u narodu: čaršije) bila su: Tuzla, Gračanica, Brčko i Gradačac.

Zahvaljujući tome, na širem području Srebrenika se dobro očuvala ruralna narodna tradicija, pa i tradicionalni ruralni muzički izraz sjeveroistočne Bosne, koji danas (iako je pod uticajem modernog doba i ponešto

transformiran) najčešće nazivamo izvorna muzika.

Istraživanja razvoja izvorne muzike su pokazala da, pored okoline Gračanice, "izrazita središta razvoja 'izvorne muzike' su: neposredno područje Srebrenika (sa izvođačima: vrlo značajnim Muhamedom Beganovićem iz Babunovića, Džemićima iz Tutnjevca, Muhamedom Zahirovićem iz Ljenobuda, Salihom Buljubašićem – Saletom iz Babunovića, kasnije 'Braća Zahirovići...'), Maoča kod Brčkog (Izudin Osojkić, Omer Bikić i tradicija zurl i bubnjeva...), okolina Lukavca (selo Dobošnica sa tradicijom sviranja na zurlama i bubnju, poznati Alosman Hirkić iz Crvenog Brda), Gornja Spreča (Kalesija-Živinice, posebno 'Kalesijska trojka'), okolina Dervente (Braća Begići: Ilija i Marko...)"¹. U etnološkoj literaturi je poznato da su Gračanica, Doboj, Tuzla, Gradačac, te cjelokupno "folklorno područje sjeveroistočne Bosne" od davnina poznati "kao bešika bogatog narodnog glazbeno-poetskog stvaralaštva"². Također je konstatovano da "svako od ovih područja zaslužuje posebno istraživanje na temu tradicionalnog muzičkog izričaja i razvoja 'izvorne muzike'"³.

U ovom radu dajemo prikaz izvorne grupe Đemići, iz sela Tutnjevca koje pripada većem naselju Špionica, kao jedne od najvažnijih izvornih grupa sa šireg područja Srebrenika. Zapravo, prikazujemo razvoj tradicionalnog narodnog muzičkog izraza navedenog područja kroz nekoliko generacija muzičke porodice Aljića, zvanih Đemići. Ova tradicija je najviše artikulirana kroz izvornu grupu Đemići, koja djeluje od Drugog svjetskog rata, kroz nekoliko narednih

decenija. U prvoj polovini sedamdesetih godina snimaju i gramofonsku ploču sa autorским izvornim pjesmama.

Rad je napisan na osnovu oskudne literature i pristupačne dokumentacije. Najveći broj podataka smo dobili u kazivanju više članova porodice Aljić, ponajviše Halila Aljića (rođen 1950. godine, iz Tutnjevca, jedinog živog člana izvorne grupe Đemići.⁴

Vrijedi zabilježiti i ovo: prilikom razgovora autora sa Halilom Aljićem u Tutnjevcu, 3. aprila 2014. godine, javljeno nam je da je tog dana umro Hasan Šabanović zvan Šabanija iz Kalesije, rođen 1937. godine.⁵ Hasan je legendarni lider čuvene izvorne grupe "Kalesijska trojka", koja je davne 1969. godine, među prvima, na gramofonsku ploču snimila neku izvornu pjesmu. Radi se o kulturnoj pjesmi izvorne muzike sjeveroistočne Bosne, "Kad Ibro pođe zemlju da brani", poznatu i kao "Vrati se Ibro".⁶

Izorna grupa Đemići iz Tutnjevca

Izvornu grupu Đemići iz Tutnjevca od početka šezdesetih i tokom sedamdesetih godina prošlog stoljeća činila su braća Ađul i Sejdo Aljić, te Sejdin sin Halil.

Sejdo Aljić, sin Ibrahima, rođen je 25. 4. 1926. godine u Tutnjevcu,⁷ a umro je 1977. godine.⁸ U grupi je svirao: violinu, šargiju i bubanj. Ađul Aljić, sin Ibrahima, rođen je 15.

1 Rusmir Djedović, Prilog poznavanju razvoja "izvorne muzike" u okolini Gračanice, Gračanički glasnik, broj 34, novembar 2012., "Monos", Gračanica, str. 228.

2 Salih Kulenović, Bošnjačke narodne pjesme Gračanice i okoline, Članci i građa za kulturnu historiju Istočne Bosne, Muzej Istočne Bosne, knjiga 17, Tuzla, 2002., str. 107.

3 Mr.sc. Rusmir Djedović, Prilog..., str. 228.

4 Autor rada R. Djedović je zabilježio kazivanja Halila Aljića u proljeće 2014. godine, a koautor A. Arifović, kroz višegodišnje kontakte sa članovima porodice Aljić.

5 To nam je javio Fadil Hujdurović, direktor Bosanskog kulturnog centra "Alija Izetbegović" u Kalesiji, muzejski kustos, dugogodišnji organizator Festivala izvorne muzike u ovom gradu.

6 Više o ovoj pjesmi vidjeti u: Rusmir Djedović, Kad Ibro pođe zemlju da brani, Gračanički glasnik, broj 35, maj 2013. "Monos", Gračanica, str. 140-146.

7 Domovnica džemata Špionica, str.180. U Domovnici je ova porodica upisana pod prezimenom Alić.

8 Izjava Halila (Sejde) Aljića.

Slika 1. Porodica Aljić (muškarci zdesna nalijevo: Halil sin Sejdin, Mustafa sin Ađulov, djed Ibrahim, Sulejman sin Ađulov)

1. 1922. godine,⁹ a umro je 1988. godine.¹⁰ U grupi je svirao šargiju i bubanj. Halil Aljić, sin Sejde, rođen je 1950. godine i u grupi je svirao: violinu, zurle-svirale i bubanj. Pjevali su u dva glasa: prvi glas je pjevao Sejdo, a drugi Ađul.

Inače, muzička tradicija u porodici Aljić, zvanj Đemić, iz Tutnjevca, dosta je duga: najmanje od Ibrahima Aljića, rođenog 28. 6. 1900. godine,¹¹ koji je umro 1974. godine.¹² On je pjevao junačke pjesme uz šargiju, koje je od nekoga čuo, a svirao je i saz. Pjesme su, uglavnom, o poznatim narodnim epskim junacima kao što su Mujo Hrnjica, Alija Đerzelez i drugi.¹³ Halil je dobro upamtio da je pjevao i neku "zabranjenu" o izvjesnom "Šargić Stjepanu". Ibrahim je junačke pjesme izvodio

po sijelima i kućama. Obično se tada igrala i stara igra "prstena".¹⁴

Braća Sejdo i Ađul Aljić iz Tutnjevca, kao izvorna grupa poznata pod nazivom Đemići, po selima i skupovima oko Srebrenika nastupa od kraja Drugog svjetskog rata. Svirati su naučili sami, a sviraju na dva načina: "stariji", uz zurle (svirale) i bubanj, te "noviji", uz violine i šargiju.

Pjevaju uobičajene izvorne narodne pjesme ovog dijela Bosne, kao što su: "Vezak vezla Adem Kada", "Mujo dođu po Mejdanu voda", "Urodile sitne trninice", "Hasanaga ikindiju klanja", "Pod Budimom ovce plan-dovale", "Kolika je šehar Banja Luka", "San zaspala dilber Duda", "Pšeničice sitno sjeme", "Svi su dani srebrom okovani", "Kiša bi pala, pasti ne može", "Mejra šeta mermerli sokakom"... Kao što se može primjetiti, većina ovih pjesama su, zapravo, poznate sevdalinke, kao gradske pjesme, s tim što su ih izvorne grupe ovoga kraja izvodile na tradi-

9 Domovnica džemata Špionica, str. 180.

10 Prema izjavi Mustafe Aljića (1944.), sina Ađulovog, koju je A. Arifović dobio u intervju obavljenom dana 7. 4. 2014. godine.

11 Domovnica džemata Špionica, str.180. U Domovnici stoji ime Alić Ibri, on je sin Alić Mustafe.

12 Izjava Halila Aljića (njegovog unuka).

13 Izjava Halila (Sejde) Aljića.

14 Isto.

cionalni seoski, "izvorni" način: sa dva glasa, uz pratnju šargije i violine, odnosno zurle i bubnjeva.

Naziv izvorne grupe Đemići došao je od tradicionalnog narodnog naziva, odnosno nadimka za porodicu Aljića iz Tutnjevca. Tako je narod zvao Ibrahimovog oca Mustafu Aljića, koji je živio na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće.¹⁵

Halil se priključuje grupi Đemići oko 1960. godine, kao desetogodišnji dječak, te svira violinu. U tom sastavu najviše nastupaju šezdesetih godina. Krajem šezdesetih su učestvovali, sa drugim grupama, u poznatom radio-serijalu "Selo veselo", npr. u emisijama snimljenim u Tinji i Srnicama Donjim.

Gramofonske ploče

Krajem šezdesetih godina, zahvaljujući ekonomskom razvoju i elektrifikaciji gotovo kompletne seoske sredine kod nas, masovnije se pojavljuju radio i gramofonski aparati, a sa njima i gramofonske ploče.

Prijelomna godina, kada izvorna narodna muzička tradicija sjeveroistočne Bosne, doživljava svoj preporod i popularizaciju kroz nama danas dobro poznatu "izvornu muziku", jeste 1969. godina. Tada se snimaju prve ploče sa nekim danas kulturnim pjesmama: "Kad Ibro pođe zemlju da brani", "Kad zapjeva Ilija i Marko" i "Kalesijo, puna si mi cvijeća". Ove pjesme su snimile izvorne grupe: "Kalesijska trojka", "Braća Begići" i "Braća

15 Domovnica džemata Špionica, str.180. Iz Domovnice za naselje Špionicu vidi se da je Alić Mustafea (rođen 1875. godine), sin Đulejmana. Možda je ovog Đulejmana narod zvao "Đema", pa su njegovi potomci zbog toga nazvani Đemići. Ipak, vjerovatnije je da se radi o nekom mnogo starijem nadimku: đemija (tur. gêmije) znači lađa, brod (Abdulah Škaljić, Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku, "Svjetlost", Sarajevo 1966., str. 248.). U tom značenju se i danas čuje u narodnom govoru ovog kraja. Možda su preci ove familije bili vezani za lađarsku službu na Savi, tokom ranog osmanskog doba. Ipak, istraživanje porijekla i rodoslovlja Aljića, zv. Đemići posebno je istraživačko pitanje, u koje ovom prilikom nećemo ulaziti.

Babajići". Od te godine u masovnoj seoskoj narodnoj kulturi sjeveroistočne Bosne tzv. izvorna muzika postaje dio svakodnevnice i dio identiteta.¹⁶

Na samom kraju 1969. godine gramofonsku ploču izdaju i izvorni izvođači: Šimo Žepić, Ivo Grgić i Muhamed Borogovac, svi iz okoline Živinica, sa pjesmom "Kad zapjeva Šimo i Ivica".¹⁷

Odmah, tokom 1970., 1971., 1972. i 1973. godine, veći broj izvornih grupa i izvođača-pojedinaca sa područja Srebrenika snima svoje prve gramofonske ploče sa pjesmama izvorne muzike. Takvi su: Muhamed Beganović, Zahirovići, Srebrnička trojka, Tursunovići, Jašarevići, Grupa iz Čekanića, pa i izvorna grupa Đemići iz Tutnjevca. Jednu od prvih takvih ploča snimaju Tursunovići, povodom velike rudarske nesreće u Brezi, kada je 14. marta 1970. godine stradalo 50 rudara. Vodeća pjesma na ploči se zvala "Pjesma nastradalim brezanskim rudarima".¹⁸ Među prvim pločama je i ona sa pjesmom "Razbolje se dilber Umihana", koju snimaju Sabaha i

16 Rusmir Djedović, Prilog..., str. 219. Inače, u citiranom radu, fenomen tzv. izvorne muzike, koja se pojavljuje tokom šezdesetih godina i popularizira u narednom vremenu, označavan je navodnim znacima, kako bi se ista razgraničila od one izvorne izvorne muzike, odnosno tradicionalnih narodnih seoskih muzičkih izraza, na kojima je "izvorna muzika" ponikla. Valja naglasiti da se takva "izvorna muzika" dalje razvijala pod uticajem vremena i drugih muzičkih trendova, varirajući kod različitih interpretatora, pjevača i grupa i približavajući se sevdalinci, tzv. novokomponovanoj narodnoj muzici ili slavonskom bečarcu, a u novije vrijeme i turbo-folku, dok je kod nekih izvođača i pjevača ili u slučaju nekih narodnih pjesama sačuvan i onaj stari, prvobitni tradicionalni izraz.

17 Izjava Ive Grgića, novembra 2013. godine

18 Ovu gramofonsku ploču su snimili: Nuraga i Zejčir Tursunović, Tahir Babić i Mahmut Imširović (originalna gramofonska ploča u zbirci Mehmeda Halilovića iz Babića). Prema kazivanju Nurage Tursunovića (inače, vrlo dobrog kazivača, rođenog davne 1931. godine), početkom sedamdesetih godina izvornu grupu Tursunovići su činili: on, brat Zejčir i još dvojica izvođača. Prva ploča te grupe je sa pjesmom "Pokraj puta lipa procvjetala" (izjava od 16. 12. 2012. godine).

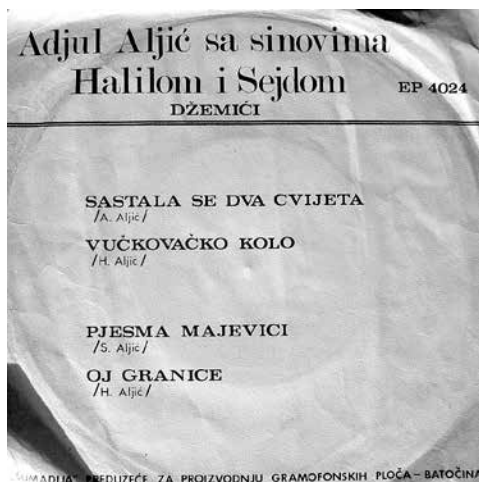
Suljo Zahirović.¹⁹ Muhamed Beganović, koji je važio za dobrog svirača i pjevača, izvorne muzike, zajedno sa Muhamedom Zahirovićem i Salihom Buljubašićem – Saletom, snima prvu ploču u produkciji RTV Beograd, pod nazivom “Grupa iz Srebrenika”, 1970. godine.²⁰

Prema kazivanju Halila Aljića, jedinog živog člana izvorne grupe Đemići, ova grupa je svoju gramofonsku ploču snimila početkom 1971. godine.²¹ Ploču su snimili preko Salke Kurtića, koji je radio u knjižari u Srebreniku. U to vrijeme su se, inače, gramofonske ploče i prodavale u knjižarama. Morali su da osiguraju materijalne garancije da će se ploča isplatiti, kako bi je uopće snimili (što je bio običaj i kod snimanja drugih ploča izvorne muzike toga doba). Ploču je izdalo Preduzeće za proizvodnju gramofonskih ploča “Šumadija” iz Batočine, koje je početkom sedamdesetih godina 20. stoljeća izdalo više gramofonskih ploča izvorne muzike od izvođača iz okoline Srebrenika, npr. Bebe Beganović, Bege Mujakovića, Salke Mulavdića i Mustafe Pedljića, Hadžića... Još 1970. godine “Grupa iz Čekanića” je snimila na gramofonsku ploču pjesmu “Gračanice grade moj”, u izvornom stilu,²² čiji je izdavač također “Šumadija” iz Batočine.²³

Navedena prva gramofonska ploča izvorne grupe Đemići za naslovnu pjesmu je imala “Sastala se dva cvijeta”. Pored ove, na A-strani se nalazi “Vučkovačko kolo”,²⁴ dok su na

Slika 2: Prednja strana omota ploče izvorne grupe Đemići, zdesna nalijevo: Ađul Aljić, Halil Aljić i Sejdo Aljić (Foto R. Djedović, Zbirka M. Halilovića, Babići)

Slika 3: Zadnja strana omota ploče Đemići (Foto R. Djedović, Zbirka M. Halilovića, Babići)

B-strani: “Pjesma Majevidi” i “Oj granice”. Sve numere na ploči su autorske: autor prve je Ađul Aljić, druge Halil Aljić, treće Sejdo Aljić i četvrte, ponovo Halil Aljić. Inače, da se primjetiti da je na omotu ploče pogrešno napisan naziv grupe, naime “Džemići” umjesto Đemići, kao i podatak da grupu sačinjavaju

tara sjevernije od Tutnjeva, na rubu Posavine.

19 Originalna ploča u zbirci Mehmeda Halilovića iz Babići.

20 Kazivanje Mehmeda Zahirovića, zvanog Mehemed (1933) iz Ljenobuda, sada u Srebreniku.

21 Kazivanje Halila (Sejde) Aljića, 1950. Halil je to dobro upamtio jer je u jesen iste godine otišao na odsluženje vojnog roka.

22 Rusmir Djedović, Gračanica u narodnim pjesmama i sevdalinkama, Gračanički glasnik, broj 19, maj 2005, “Monos”, Gračanica, str. 74.

23 Više o ovoj ploči i pjesmi “Gračanice grade moj”, zapravo, “Gračanice vesela mi budi”, u: Rusmir Djedović, Prilog..., str. 226. Podaci prema izjavi Bege Mujakovića iz 2004. godine.

24 Veliko bošnjačko selo Vučkovići, nekoliko kilome-

Slika 4. Mustafa Aljić, sin Ađulov

“Ađul Aljić sa sinovima Halilom i Sejdom”. Međutim, radost koja je uslijedila nakon izdavanja njihove prve gramofonske ploče bila je puno veća i pozitivni utisci jači, pa se članovi grupe nisu obazirali na ove greške koje su se potkrale izdavačima.

Poslije dolaska Halila iz vojske, izvorna grupa Đemići snima još materijala sa izvornom muzikom. 1973. godine, npr. pjesme: “Urodila ranka kruška”, “Blago tebi naša Ma-jevice”...²⁵

Izorna grupa Đemići iz Tutnjevca u svom prvobitnom sazivu (Ađul, Sejdo i Halil) djeluje do 1977. godine, kada umire Sejdo Aljić, jedan od utemeljitelja ove grupe. Nakon Sejdine smrti, grupa nastavlja sa svojim radom i svirkom, a “u ispomoć” priskaču kolege iz obližnjih mjesta i po potrebi sudjeluju u dogovorenim svirkama. Među onima koji

su nastupali sa Đemićima bili su: Muhamed Beganović, Izudin Osojkić iz Maoče, Bego Mujaković, Milenko iz Par-sela i drugi. Grupa je, uglavnom, imala dogovorene nastupe po svadbama, ispraćajima u Armiju, proslavama, teferičima, kiseljacima, vašarima i drugim prilikama u kojima bi se okupljali ljudi.

Izuzetno plodan period po broju nastupa, po kazivanju Mustafe Aljića, bio je period od 1983. do 1988. godine, kada se nije mogao zamisliti ni jedan skup bez nastupa ove grupe. Grupa je u tom periodu bila opremljena i sa ozvučenjem, a nastupe su imali i izvan tuzlanske regije (npr: Kosova kod Maglaja, Olovo, Han Pijesak i dr.). Godine 1988. Ađul se razbolio i iste godine umire. Praktično tada grupa i prestaje da djeluje.

Halil Aljić kao jedini živi član grupe nastavlja sa svirkom i nastupima, ali sada već kao poznat muzičar sa bogatim iskustvom,

25 Izjava Halila (Sejde) Aljića.

Slika 5 i 6. Kasetna grupa Đemići sa naslovnom pjesmom "Ima jedna mala".

velikim brojem nastupa iza sebe, te izgrađenim i prepoznatljivim imidžom.

Tradicija se nastavlja

Izvođenje izvorne muzike nije nepoznanica ni Ađulovim sinovima Mustafi i Sulejmanu. Prvi od navedenih je svirao šargiju, pa i danas povremeno, "za svoj ćejf" zasniva i zapjeva uz šargiju. Sulejman zna svirati violinu, ali je svirka za njega ostala samo uspomena na momačke dane.²⁶

Unuk Ađulov, odnosno Mustafin sin Suad Alijić, zajedno sa prijateljem i komšijom Šefikom Delićem pokušao je evocirati uspomene na izvornu grupu Đemići, te je u vihoru ratnih zbivanja 1994. godine u Njemačkoj snimio kasetu koju je posvetio osnivačima grupe Đemići, rahmetlijama djedu Ađulu, amidži Sejdi kao i brati Halilu (kako ih je on oslovljavao). Kasetna ima osam numerata (datih na slici 5), ali sam način izvođenja, kao i muzička pratnja odstupaju od tradici-

onalnog načina izvođenja izvorne muzike i više liče na tzv. novokomponovanu narodnu muziku ("Špionice selo moje", "Niti spavam, niti drijemam", "Ima jedna mala", "Crven fesić", "Zmaj od Bosne", "Sudbina", "Uspomene", "Tutnjevac disko").

Halilov sin Dževad se također bavi muzikom, svira bubnjeve i dugogodišnji je član grupe *Rio Bend*, koja se redovno pojavljuje u medijskim nastupima širom Bosne i Hercegovine, kao muzička pratnja poznatih interpretatora narodne muzike i sevdalinke.

Umjesto zaključka

Izborna grupa Đemići iz sela Tutnjevca kod Srebrenika predstavlja izraz muzičke tradicije porodice Alijić, poznate i po nadimku Đemić, ali i jedne seoske sredine, poput ovog naselja i njegove šire okoline. Porodičnu tradiciju izvorne muzike Alijića-Đemića možemo pratiti od sredine 20. stoljeća pa sve do najnovijeg vremena, kroz nekoliko generacija. Djelovanje ove izvorne grupe ostavilo je značajnog traga u izvornoj muzici na po-

26 Prema Mustafi (Ađula) Alijiću.

dručju Srebrenika, koja je, inače, slabo proučena. Iskreno se nadamo da će ovaj naš prilog o jednoj od izvornih grupa sa ovog područja biti koristan poticaj u budućim istraživanjima izvorne muzike, kao prepoznatljivog etnomuzikološkog i kulturno-antropološkog fenomena seoskih područja sjeveroistočne Bosne.

Izvori i literatura

1. Kazivanje Halila (Sejde) Aljića, rođenog 1950. godine, iz Tutnjevca, dato autorima 3. 4. 2014. godine.
2. Kazivanje Mustafe (Ađula) Aljića, rođenog 1944. godine iz Tutnjevca.
3. Kazivanje Bege Mujakovića 2004., iz Čekanića, tada iz Srebrenika.
4. Kazivanje Nurage Tursunovića 2012., iz Kuga, tada iz Bjelava.
5. Kazivanje Mehmeda Zahirovića zvanog Mehmed (1933.) iz Ljenobuda, sada u Srebreniku.
6. Domovnica džemata Špionica, od 1927. do 1945. godine, Matični ured u Špionici.
7. Fotografije u porodici Aljić u Tutnjevcu.
8. Privatna zbirka gramofonskih ploča i omota izvorne muzike Mehmeda Halilovića iz Babića kod Gračanice.
9. Salih Kulenović, *Bošnjačke narodne pjesme Gračanice i okoline*, Članci i građa za kulturnu historiju Istočne Bosne, Muzej Istočne Bosne, knjiga 17, Tuzla, 2002.
10. Rusmir Djedović, *Gračanica u narodnim pjesmama i sevdalinkama*, Gračanički glasnik, broj 19, maj 2005, "Monos", Gračanica,
11. Rusmir Djedović, *Prilog poznavanju razvoja "izvorne muzike" u okolini Gračanice*, Gračanički glasnik, broj 34, novembar 2012., "Monos", Gračanica
12. Rusmir Djedović, *Kad Ibro pođe zemlju da brani*, Gračanički glasnik, broj 35, maj 2013., "Monos", Gračanica